

КАЗКИ

ФЕНЕЛЬОНА

КАЗКИ ФЕНЕЛЬОНА

УКРАЇНСЬКА НАКЛАДНЯ
— КИЇВ-ЛЯЇПЦІГ —

·

ВСТУП.

ФРАНСУА ДЕ САЛІНЯК ДЕ ЛЕМОТ ФЕНЕЛЬОН родився 1651 р. в своїм замку де Фенельон в Керсі. Походив із аристократичного роду. Закінчивши школи, став священником. Як знаменитий проповідник був назначений місіонером для навертання протестантів. Місія повелась і тоді герцог де Бовіле, що виховував принца Бургонського, прикликав його на свого співробітника. На Бургонському дворі здобув собі Фенельон загальне поважання. Всі захоплювалися його талантом, гарною вдачею і добрим поведінням.

Молодий принц відносився з великою пошаною до свого вчителя.

Незабаром на дворі склався заходами Фенельона науково-літературний кружок. Вплив Фенельона на молодого принца збільшився. Але мож-

ливо, що містицизм, який появився у творах Фенельона, а також і критика володіння Людовика XIV. в деяких главах „Телемака“ стрівожили правовірність дуже впливового тоді Босіє і викликали недовіря самого короля до Фенельона.

Людовик XIV. рішився розділити Фенельона від принца і тому Фенельона назначено єпископом в Камбре. Там він прожив, як прогнанець, аж до самої смерти, себто до року 1715.

Але й на прогнанню Фенельон не покидав своїх ідей. Доктрина о „чистій любові“, [проповідувана М-м Гюон, була причиною теологічного спору між Фенельоном а Босює. Багато статей появилася в обох сторін, аж діло покінчилося в Римі, де Фенельона признано винуватим. Він підчинився Римови, а тоді король став до його відноситися ще більше неприхильно. Молодому принцови, коли цей проїздив через Камбре позволено тільки на хвилину побачитися із своїм улюбленим учителем.

Був момент, коли можна було сподіватися, що Фенельон гратиме знову виднішу ролю, а саме тоді, коли принц по смерти свого батька став наслідником престола.

До Фенельона стали зїжджатися усякі достойники і кругом єпископа, який довгі літа жив

тільки між своїми священиками, утворився справжній двір.

Але це не трівало довго. Наслідник престола помер і Фенельон опечалений до глибини душі, пережив його тільки трьома роками.

Він оставив багато творів, між котрими найважніші: „Телемак“, „Докази істновання Бога“, „Проповіди“, „Духовні твори“ і байки. З цих останніх друкуємо деякі.

**ТЕРПІЛИВІСТЬ І ВИХОВАННЯ
ПОПРАВЛЯЮТЬ НЕДОСТАЧІ.**

„Кумо, вороно! — сказала медведиця, — порадьте мені, що мені в цю дитиною робити? Мені хочеться її задушити, таке воно погане.“

Водної медведиці був маленький медведик. Він був доволі негарний: якась безугарна і безформна маса.

Розчарована медведиця пішла порадитися ворони, що їй з цим медведиком робити? Ворона сиділа під деревом і, як звичайно, кричала.

„Кумо, вороно! — сказала медведиця, — радьте мені, що мені з цею дитиною робити? Мені хочеться її задушити таке воно погане.“

„Моя рада, — відповіла ворона, — лишіть його в спокою. Не перша ви звертаєтесь до мене. Не одна мати мала вже такий клопіт із своїми дітьми. Виховуйте його, а побачите, що колись будете мати з нього потіху.“

Мати, вдоволена тим, що хвалять її сина, повірила своїй кумі. Вона тепер стала краще піклу-

ватися своєю дитиною, медведик виріс, вирівнявся і став таким гарним медведем, як цього тільки треба.

Врадувана мати пішла подякувати вороні: „колиб ви не порадили були мені, яб була без жалю задавила свою дитину, котра мені тепер дає так багато вдоволення.“

Так часто нетерпівість спричинює нещастя.

БЖОЛА І МУХА.

Раз бжола, літаючи коло вулика, побачила муху. „Що ти тут робиш? — спитала її гостро. — Як ти смієш, погана комахо, мішатися поміж королєвих воздуха?“

„Твоя правда, — відповіла спокійно муха, — це дійсно велика провина наближатися до такої гордої нації, як Ваша.“

„Ми наймудрійший народ, — говорила бжола, — тільки в нас єсть лад і ми оберігаємо своєї республіки; ми ємо лиш пахучий сік із цвітів, ми робимо знаменитий мід, подібний до нектару. — Забійрайся звідси, погано мухо, ти тільки й робиш, що жужжиш і ціле життя літаєш над болотом.“

„Живемо, як можемо, відповіла муха, бідність не гріх, але гнів, це велика хиба. Хоч ви і робите

солодкий мід, то серце Ваше — зле. Ви мудрі в своїх законах, але в поведенню жорстокі і гнів Ваш приносить Вам смерть, коли Ви жалите ворогів, Ваша безумна жорстокість приносить Вам більше нещастя ніж кому.“

Скромність і повздержливість, це ті прикмети, котрих бракує людям гордим і надутим.

М А Л П А .

По смерті душа одної малпи-штукарки попала в царство Плутона. Вона й просила його, щоб повернув її назад поміж живих. Плутон хотів перетворити її в неповоротливого й дурного осла, щоб позбавити її гнучкості, живості й веселості; але вона показувала перед ним такі штуки, що Плутон розсміявся і сказав до неї: „ну вибійрай собі сама.“

Малпа хотіла бути папугою.

„Буду подібна до людей, котрих я за мого життя так довго наслідувала.

Як я була малпою, то вдавала їх, а як стану папугою, то буду вести з ними дуже милі розмови.“

Як тільки малпа перемінилася в папугу, одна стара жінка купила її і посадила в клітку. Па-

пуга була дуже вдоволена і балакала весь день з бабусею, котра теж була дуже балакуча. Папуга хотіла всіх причарувати своїм талантом, дивно вертіла головою, добувала дивні звуки із свого клюва, прибирала смішні пози і в її рухах пробивалися малпячі вихиляси.

Бабуся часто вбирала окуляри, щоби налюбуватися папугою. Вона була огірчена, що не може зрозуміти всіх дотепів папуги котрою так гордилася.

Розпечена папуга стала надто балакучою і наскучливою. Вона так сильно крутилася і скакала в клітці і так багато випивала вина з бабусею, що померла.

І знову стала перед Плутоном, котрий хотів перемінити її в мовчаливу рибу. Так малпа знов таке творила, що він не міг устоятися, бо звісно, що князі не мають сили встоятися перед жартами своїх двораків.

Плутон згодився на те, щоб перетворити її в чоловіка. Але не в мудрого і чесного. Душа малпи вселилася в хвалька-балакуна, котрий безстанно хвалився, балакав і розмахував руками.

Він часто перебивав мудрі розмови своїми безглуздими замітками.

Вона так сильно крутилася і скакала в клітці і так багато випивала вина з бабусею, що померла.

Меркур, пізнав свого друга в новій формі і крикнув: „Ого! я пізнаю тебе! Ти перше був малцюю і папугою. Колиб від тебе взяти гарні рухи і присвоєні фрази, то в тебеб нічо й не осталося.“

— — — — —

Як багато буває людей у світі з гарними рухами і милими зворотами в розмові, але без душі і без серця!

=====

**ІСТОРІЯ ОДНОЇ СТАРОЇ КОРОЛЕВОЇ
І МОЛОДЕНЬКОЇ СЕЛЯНКИ.**

Була раз стара королева. Не мала вона ні зубів, ні волосся; її голова тряслася, як листя від вітру; окуляри нічо не помагали їй, — вона не бачила; кінець носа сходився з підбородком; вона так згорбилася, що годі було їй подумати, щоб вона колись ходила прямо.

І прийшла до неї Фея і спитала її:

„Хочете Ви відмолодніти?“

„Дуже радо, відповіла королева, — за двацять літ молодости віддам усі свої багатства.“

„Добре. Тільки старість Вашу сказала Фея, — треба віддати тому, хто згодиться проміняти своє здоровля за Ваші багатства. Кому ж ми дамо Ваших 100 літ?“

І королева стала скрізь шукати чоловіка, котрий згодивсяб узяти на себе її старість. До неї приходило багато молодих людей. Та побачивши королеву, котра кашляла хрипіла, говорила не до речі, була горбата і зморщена, вони не хотіли промінювати своєї молодости за багатства. Воліли бути бідними. І приходило багато честилюбивих людей, котрим вона обіцяла великі почести.

„Пощо нам королівських почестей, — казали вони, — побачивши її, — коли ми не малиби відваги показатся поміж народом?“

Аж прийшла селянка Перонель, для котрої багатства королевої були дорощі від її молодости. Королева, бачучи молоденьку, бідну селянку, подумала собі, що для неї буде досить і половини царства, але Перонель не згоджувалася і хотіла цілого. Королева не могла собі уявити, що вона робитиме без свого царства. Тоді дівчина, щоб піддобритися королеві, стала співати і гуляти. Та королева, що вже відвикла була від цих забав, спитала селянку, що вона буде робити, коли стане королевою?

„Не знаю відповіла Перонель, але я чула від людей, що то гарна річ бути королевою.“

Підчас цієї розмови явилася Фея і за згодою дівчини перемінила її в королеву.

Зараз її волосся посивіло, голова стала трястися і вона зробилася недоброю. Фея даліше очаровувала нову королеву.

Вона відчинила малу коробку, з котрої виходили гарно вбрані двірські достойники і офіцери; всі вони поклонилися королеві. Вона не знала, що її робити й говорити; глянула в дзеркало і не спізнала себе.

А тимчасом справжня королева, стоячи в кутку і приглядаючися тому, сміялася.

Вона переїнилася в молоду селянку, була бідно вбрана і двірські достойники, вважаючи її помийницею, хотіли її вигнати з двора.

Тоді Перонеля, невдоволена своїм новим виглядом, звернулася до королевої зі словами: „Ви огірчені тим, що Ви вже не королева, а я ще більше невдоволена, що стала нею. Візьміть собі свою корону, а віддайте мені мою молодість.“

Переїна відбулася сейчас, і королева знов зробилася старою, а селянка молодою. Фея веліла їм зняти свої старі місця.

Королева плакала цілими днями; як тільки заболів у неї палець, вона кавала: „Горе мені! Колиб я була Перонелею, то жилаб у хатині, їлаб каштани, і гулялаб під дубом із пастухом. Пощо мені ця постіль, на котрій я тільки мучуся і чому

кругом мене стільки людей, котрі мені помочи не можуть?”

Двайнацять лікарів біля її постелі тільки збільшали її терпіння. Врешті по двох місяцях вона померла.

Перонель танцювала зі своїми подругами, коли довідалася про смерть королевої. Вона вважала себе більше щасливою як селянка, ніж як королева.

І явилася Фея перед нею і казала їй вибрати собі мужа. Перший був старий, заздрісний, немилий і злий, але багатий, великий пан, котрий хотів все бачити жінку перед собою. Другий — гарний, ввічливий, добрий, але бідний і безталанний. Третій — селянин, не багатий і не бідний, такий, що буде її любити.

Вона не знала, котрого їй вибрати. Любила почеси, вбрання, гарні карити. Але Фея порадила їй сказала: „Не надумуйтеся довго, вибирайте селянина; він найкраще підходить до вас. Ви будете дуже любити другого, а перший буде дуже любити вас та щасливою ви з жадним не будете. А цей третій буде вас поважати. Краще гуляти в лузі, ніж у палаті, краще бути селянкою Перонель, ніж нещасливою світовою дамою. Будете щасливою ціле свої життя, як не будете захочувати богацтва і почесей.“

ІСТОРІЯ МОЛОДОЇ КОРОЛІВНИ.

Були раз король і королева, в котрих не було дітей. Вони тим дуже журилися, аж ось родилася їм донька.

Чарівниця, що була при її рідинах, заповіла королеві, що її донька віддасться за людоїда, в якого буде одинадцять ротів; а коли вона до двайцятого другого року життя не віддасться, то переміниться в жабу.

Це дуже збентежило королеву.

Як тільки королівній було п'ятнадцять літ, явився велитень, котрий мав одинадцять ротів.

Королівна не могла віддаватися за нього.

Та наближався двайцять другий рік. Король, котрий волів віддати доньку за велитня ніж бачити її жабою, постановив зробити весілля.

Були раз король і королева, в котрих не було дітей.

Коли всьо було готове, королева пригадала собі чарівницю, свою колишню подругу.

Вона попросила її, розбити це нещасливе весілля.

„Я можу лиш перемінити вашу доньку в співаючу пташку. Вона буде в вашій палаті і буде співати вам пісень“, — відповіла чарівниця.

Королева згодилася на це. І зараз же королівна покрилася дрібним пір'ям і полетіла до короля, а від короля до королевої і вони пестили її.

Король скрізь шукав своєї доньки та не міг знайти її! Весь двір був у жалобі. Королева вдавала, що й вона так само сумує, а на ділі вона рада була, що має доньку-пташку.

Вночі розмовляла з нею.

Раз король побачив у королевої пташку і спитав, звідки вона її має? Королева відповіла, що дістала її від чарівниці.

Так минуло два місяці. Аж велитень прийшов до короля і сказав: „Або ти даш мені свою доньку, або я з'їм тебе разом з цілим твоїм двором, бо я людоїд.“

Збентежена королева зрадила свою тайну. Чарівниця назад перемінила пташку в королівну.

Тоді прийшов до короля королевич, у котрого крім природного рота, був ще ротик на кінці кожного пальця.

У людоїда була дубова палиця і нею він ударив
королевича Аглаора.

Король хотів віддати за нього свою доньку але боявся і цього вирода.

Та королевич цей полюбив королівну і постановив битися з людодом. Назначили день двобою і всі бажали собі, щоб королевич побідив людодда. У людодда була дубова палиця і нею він ударив королевича Аглаора.

Аглаор в час вивинувся перед ударом і завдав своєю шаблею смертельний удар людодови.

Побідника всі радісно витали і королівна віддалася за нього рада, що він визволив її від людодда.

ПОДОРОЖ ПО ОСТРОВІ ВДОВОЛЕННЯ.

Після довгої подорожі по Тихім океані, побачили ми здалеку острів із цукровими горами, та молочними ріками.

Мешканці того острова були великими ласунами; лизали всі дороги, і, обмиваючи свої пальці в солодких ріках, облизували їх. Цілий острів був покритий великими овочевими деревами і солодкими лісами. Солодкий медовий сік, що його ровносили вітри, попадав у рот подорожнім.

Але нам надоїв цей солодкий острів і ми рішилися переїхати в країну де була иньша страва.

Нам говорили, що у віддалі десяти верст єсть другий острів з горами шинок, ковбас і рагу. Всього було там так багато, як злота в Перу. Плили там ріки сосу з чісником. Стіни домів були зроблені з пирогів.

Як падав дощ, то не такий як скрізь, а з вина, і роса, теж з білого, грецького вина, покривала весь острів.

На цей другий острів перевозило нас дванадцять товстяків, котрі поснули. Своїм хропінням вони роздували вітрила нашої лодки. Як тільки ми прибили до берега, нас оточили торговці апетитом, бо ізза множення рагу на тім острові бракувало апетиту.

Були й торговці, що продавали сон, а продавали його на години. Спокійний, довгий сон був дорощий від короткого і неспокійного. А що я був утомлений дорогою, так купив собі довгий сон і пішов спати. Та тільки я поклався до ліжка, як почув страшний шум. Налякавшись, — здавалося мені, що лечу в пропасть і я став кричати. Та мене успокоїли, кажучи, що такий шум буває тут кожної ночі, бо що ночі острів розпадається і з його щілин витрискують струї горячого шоколяду та замороженого лікеру.

Я встав, щоб спробувати цих присмаків.

Відтак знов положився і мені приснилося, що всі люди були з хрусталу і коли хотіли їсти, то їх годували аромати цвітів; їх хід пригадував мені танці, а розговор — співи. У них були крила, щоб бунтувати у воздухах, і пливки поміж пальцями, щоб перепливати моря. Люди ці були як кремені при

стрільбах, за найменшим ударом появлявся огонь. Вони розпалювались як смолоскипи і я не міг стриматися від сміху, дивлячись на їх рухи.

Я спитав одного з них, чому вони так оживлені й веселі? Він відповів мені, що тому, бо вони живуть дуже добре з собою. Не вспів я збудитися, як передімною явився торговець апетиту і спитав, чи не хочу я їсти? Він радив мені купити собі кілька мішків про запас, щоб вони заступали жолудок. Я згодився і купив собі дванайцять мішків. Та не вспів я їх почіпити на себе, як почув страшний голод. Їв я цілий день і все був голодний.

Мешканці острова були великі ласуни, але вони пильнували ладу підчас їди. Запримітивши, що я їм без ладу, посадили мене за стіл. Сидячи за столом, їв я цілий день, як кінь коло свого жолуба.

На другий день рішввся я не їсти нічого, тільки аромати цвітів. На снідання подали мені цвіт оранжу, на обід листки туберози і сок нарциза. На вечеру дістав я спору коробку, наповнену ароматним запахом цвітів.

Після такої поживи почув я, що сам переминююся в якийсь гарний цвіток.

В ночі почув я, що забагато випив цвітового

ооку і сказав собі що на другий день нічого не буду їсти.

Мені сказали, що на острові єсть незвичайний город і обіцяли показати його. Посадили мене в маленьке, легке, ріжоцвітними перами прбране крісло, привязали шовкові шнурки, впрягли в них чотири великі птахи, подібні до струсів. Птахи полетіли. Я справив їх на схід.

Під собою побачив я високі гори. Летіли ми так скоро, що мені дух спирало в грудях і я тратив притомність. За годину прилетіли ми до цього міста. Весь він був збудований з мармору і три рази більший від Паржа. Виглядав як оден великий дім. Було в нім двацять чотири палати, а кожна більша від найбільшої палати в світі. В середині тих палат була двацять пята палата, найбільша з усіх. Всі кімнати в отсій палати були однакові, бо мешканці города були собі рівні; не було ні панів, ні слуг, кожний сам собі служив, а бажання їх сповняли літаючі духи. Мені теж дали одного, котрий сповняв усі мої бажання. Мене це томило. Бо не вспів я налюбуватися одним бажаннем, коли в моїй душі являлося друге, — і я зрозумів, що краще не бажати нічого.

Мешканці цього города були ввічливі, добре виховані, чемні. Приняли мене як свого. Ще я не почав говорити, як вони вже вгадали мої думки.

Я побачив, що вони не говорять з собою, лиш з очий читають свої думки, як читаємо книжку. Як хто з них хотів скрити яку думку, то замикав очі. І мене це дивувало. Вони повели мене в салю, в котрій була музика пахоців. Там вязалися пахоці всілякі, як у нашій музиці вязуться звуки в акорди.

Сполука сильніших і слабших аром давала їм таке вдоволення, яке дають нам музичні концерти.

В цій країні панували жінки. Вони судили, вчили в школах і воювали. А мущини шили, вишивали, малювалися і боялися жінок. Кажуть, що перше і там було інакше, аж мущини, догоджуючи своїм бажанням, зледащили і жінки соромилися, щоб вони ними правили. І ось жінки перевернули до гори ногами весь устрій республіки. Завели державні школи і вчили в них, обезоружили мущин, визволили їх від процесів, укріпили закони і пильно берегли нового ладу.

Утомлений всіми тими вражіннями покинув я ці нові країни, котрі мені зразу здавалися такими прегарними.

Вернувши до дому, я переконався, що в мрачнім, однообразнім життю можна знайти більше щастя і мира, ніж на блискучих островах задовілля.

З М І С Т.

	стор.
Вступ	7
Терпівість і виховання поправляють недостачі . . .	15
Бжола і муха	20
Малпа	24
Історія старої королевої і молоденької селянки . . .	30
Історія молодої королівни	36
Подорож по острові вдоволення	42
